

Universitätsbibliothek Paderborn

Unius Necessarii pars ...

Ubi agitur De Effectibus - qui primi, ac per sese ex notitia Dei consequuntur: De Æstimatione nimirum, in qua habendum, deque ardore, quo amandum est illud incomparabile objectum

Rogacci, Benedetto

Pragae, 1721

Cap. XIII. Diluuntur nonnullæ objectiones contra eam, quam hucusque asseruimus, divini amoris hilaritatem, & fiduciam ex Dei reverentia, ac timore, criminúmque admissorum memoria petitæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54508](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54508)

CAPUT XIII.

Diluuntur nonnullæ objecti-
ones contra eam, quam hucusque
asseruimus, divini amoris hilarita-
tem, & fiduciam, ex DEI reverentia, ac
timore, criminumque admissorum
memoria petita.

Ocet D. Thomas, (2. 2. qu. 183.
a. 2.) quemadmodum perfectio,
quæ in DEO est unica, & sim-
plex, reperiri in rebus creatis ne-
quit, nisi particulatim divisa; sic sanctitatem,
quæ in Christo simul tota colligitur, ab eo,
quasi capite Ecclesiæ, per diversas, & peculi-
ares derivationes in electos, veluti in mem-
bra diffundi, secundum hanc scilicet partem
in unum, & secundum alias in alios. Qui ta-
men, etiam si inter se differentes, unum o-
mnes corpus constituunt, eodemque spiritu
animantur: juxta illud Apostoli effatum, (1.
ad Cor. c. 7.) *Unusquisque proprium donum ha-
bet ex DEO, alius quidem sic, alius vero sic. Hæc
omnia autem operatur unus, atque idem spiritus,
dividens singulis, prout vult. Sicut enim in uno
corpore multa membra habemus, omnia autem mem-
bra*

bra non eundem actum habent ; ità multi unum corpus sumus in Christo. Atque ex hac in DEI famulis cælestium donorum, & instinctuum diversitate evenit ; ut, cùm aliud alii piè vivendi iter ineant, prout à divino spiritu huc, vel illuc aguntur ; proprium quemdam Ecclesia in singulis Confessorum Pontificū sanctitatis characterem agnoscat, de unoquoque eorum pronuntians : *Non est inventus similis illi.* Quod, quamvis & divinæ gratiæ ad diversa aliorum, aliorumque ingenia se accommodantis suavitati conveniat, & ad majorem Ecclesiæ pulchritudinem faciat, cujus indè corpus tantò plus symmetriæ, & concinnitatis præfert, quantò ex partibus magis variis componitur ; non minimum tamen perturbationis excitare in quibusdam spiritualis vitæ tironibus solet. Cùm enim tam multos diversis à suo tramitibus contendere ad perfectionem videant ; vel dubitare incipiunt, rectusne ille sit, quem sibi delegerunt ; vel non contenti illum probare, cæteros omnes pravitatis condemnant : nequaquam audientes Apostolum : qui & ad primi erroris correctionem præcipit, (tanquam rem ubique inculcari à se solitam, *sicut in omnibus Ecclesiis doceo*) unumquemque, *sicut DEUS vocavit, ità ambulare ;* (Ad Cor. 1. c. 7.)

1. c. 7.)

1. c. 7.) & posteriori occursurus commendat, ut *is, qui manducat, non manducantem non spernat; & qui non manducat, manducantem non judicet. Unusquisque in suo sensu abundet.* (*Ad Rom. 14.*) Addens, eum, qui secùs faxit, similiter delirare, ac si membrum aliquod corporis seu inquietaretur, quòd cæterorum actus minimè exerceat; seu cætera, quòd suis actibus non fungantur, despiceret. Jam verò, sicut de aliis spiritualis vitæ institutis diversi sunt diversorum hominum sensus, nonnullis exempli gratiâ ad rigorem, & nonnullis ad lenitatem propendentibus: his contemplativam, illis activam præhabentibus vitam; & aliis solitudinem, aliis verò spiritualemente proximorum culturam potiore ducentibus; sic in re, de qua disputamus, non una omnium est opinio, & sententia: sed non pauci facile erunt, qui, cum per meros sanctæ mœstitiæ, pavidæque humilitatis affectus DEO servire instituerint, haud satîs habeant, suis hisce piis studiis ipsi vacare; sed familiarem aliorum cum DEO consuetudinem improbandam putent, vitiòque, & crimini vertant. Quorum objectiones, etiamsi perpensis cautionibus, quas illi confidentiæ, & familiaritati superiùs nos adjecimus, permovere prudentum virorum

rum

rum animos nequeant; nihilominus, quò & nonnullarum hac in materia locutionum ambiguitas distinguatur, & illæ ipsæ cautiones uberiùs declarentur, libet eas hic in medium afferre, & proprio unamquamque responso diluere.

2. Primò itaque objicitur, familiarem cum DEO necessitudinem parùm consentaneam infinitæ illius excellentiæ, nostræque vilitatis cognitioni videri. Hæc enim duo quisquis rite intelligat, præque oculis habeat, fieri minimè poterit, ut coram DEO aliter, quàm tremebundus, & vultu terræ appresso consistat, indignum omnino existimans, qui coram tanto Domino vel mutire, nedum familiariter, & filii ritu conversari audeat. Nam, si terrenum quempiam Regem allocuturi, illius, esto humanæ duntaxat magnitudinis respectu ità sæpe confundimur, ut spiritus penè nos deficiat, & vix pauca singultim verba nos promere sinat; quantò plus terroris, ac perturbationis ab infinita supremi Regum Regis, Dominique dominantium Majestate in nobis excitari æquum sit? Sed, qui hunc in modum differit, DEUM utique contemplari deberet, non qualis solummodo naturâ suâ est, nempe ut creatæ totius universitatis Conditorem, ac

Y

Do-

Dominum ; sed qualis etiam gratuita , & inef-
fabili benignitate esse voluit , nempe ut nostrum
amicum , & Patrem. Hoc enim pacto illum
intuens , perquam facile agnoscet , posse nos
salvâ prorsus reverentiâ , quam prior illius ti-
tulus exigit , familiaritate uti , quam permit-
tit posterior. Huic ergo distinctioni inhæ-
rens , fateor , ignarum omnino infinitæ DEI
magnitudinis , debitæque tanto Principi à no-
bis reverentiæ futurum , qui nullo invitante ,
sed solis privati sui arbitrii , suorumque me-
ritorum auspiciis , quantulamcunque familia-
riter cum eo agendi auctoritatem sibi usurpa-
ret. Nego tamen , hujusmodi notam mere-
ri , qui , cum suam cæteroqui indignitatem a-
gnoscat , & palam profiteatur ; sic tamen con-
versari cum cælesti suo Domino audet , beni-
gnissimis illius invitamentis provocatus , & spi-
rituali fructu illectus , quem indè relaturum
se sperat. Quemadmodum etiam nemo dici
temerarius meretur , quia post institutum à
Christo Domino Eucharistiæ Sacramentum
eum ibi revera præsentem intrâ ipsum os su-
mere , & cibi instar deglutire nil metuat. Quò
familiaritatis inter mortales amicos nunquam
auditiæ , si per se ipsum , suoque duntaxat ar-
bitratu progrediretur , nemo esset , quin eum
in-

intolerabilis arrogantiae, impudentiaeque damnaret.

3. Utque id clarius perspiciatur, fingamus, à potentissimo quopiam Rege tenuis fortunæ puellam in thalami sui consortium assumi, veluti Esther ab Assuero fuisse olim assumpta in sacris Literis legitur. Quæro, num illa tam sublimi coñubio dignata erga Regem maritum meram famulæ submissionem, an proprios itidem sponsæ affectus, & mores debeat præferre? Omnes certè respondebunt, par quidem esse, ut talis puella perpetuam naturæ suæ humilitatis apud se memoriam retineat, unique Regis benignitati novam suam conditionem acceptam referat, nunquam audens illi parem se credere: sed non ideo etiam convenire, ut nunquam erga ipsum eos promat amoris intimi, & familiaris actus, qui ad recentem statum suum pertinent. Imò tantum id à vero abest, ut, si illa tali pacto se gereret, nunquam ad mariti faciem oculos tollens, neque cum eo, nisi tremebunda colloqui audens; haudquaquam hic sanè pavidam, submissamque id genus consuetudinem ferre posset: sed cum stomacho ei diceret, ego sponsam mihi te adscivi, ut talis re ipsa esses. Si vellem, ut famulæ ritu mecum ageres, in eo, quem

quem sortita nascendo es, humili, abjecto-
 que statu te reliquisssem. Atqui talis omnino
 res nostra est, maximus universitatis totius
 Dominator ex miro quodam gratuitæ beni-
 gnitatis suæ impulsu animas nostras elegit sibi
 in sponfas. (*Os. 2.*) *Sponsabo te mihi in sempi-
 ternum: in amicas, (Joa. 15.) Vos autem di-
 xi amicos: in filias, (2. ad Cor. 6.) Ero vobis
 in Patrem, & vos eritis mihi in filios, & filias,
 dicit Dominus omnipotens.* Quid ergo facien-
 dum homini est tam prodigialiter amato, &
 supra se evecto? Admirari profectò debet
 eximiam Conditoris sui bonitatem, indignif-
 simum se illa profiteri, qua par est, interiori
 veneratione cælestem amicum, & parentem
 prosequi, summâque diligentiam cavere, nè
 quid faciat, vel dicat, unde offendi is possit.
 Sed cur, quæso, unà cum hujusmodi affecti-
 bus nativæ conditionis suæ propriis non eos
 quoque debet conjungere, quos nova su-
 pernaturalis dignitas suggerit? Debetit pro-
 fectò, si quid sanctis Bernardo, & Petro Chry-
 sologo credimus. Quorum prior ità esse nos
 humiles vult, ut nostræ vilitatis cognitio di-
 vinæ bonitatis sensum in nobis non opprimat,
 ut hæc illius verba testantur, (*Serm. 11. in Cant.*)
Et vos igitur, si de vobis in humilitate sentitis,
 sen-

sentite etiam de DEO in bonitate: Alter verò, DEI benignitatem admirans in jubendo, ut orantes Patrem se nuncuparemns: Accedamus, inquit, filioli, quò vocat charitas, trahit amor, invitat affectio. DEUM Patrem viscera sentiant, vox personet, spiritus clamet: & totum, quod est in nobis, respondeat gratiæ, non timori. Quia, qui judicem mutavit in Patrem, amari voluit, non timeri. Ipse jubet dicere, ut dignatio donantis sit, non temeritas præsumptis. (Serm. 61. & 69.)

4. Dicat ergo intra se vir spiritualis, ego longissimè ab eo absum, ut merear vel servus DEI esse, nedum amicus, & filius. Sed, quoniam pro sua ille incomparabili bonitate dignatus est, me in amicum, & filium cooptare, gaudetque, ut talem me geram, & sinè ulla servili trepidatione familiariter secum agam, cur tam eximiis illius muneribus nuntium remittam? Humilitatisne studio? At huic plenè satisfacit, qui divina liberalitate indignum se existimat: qualem ego nihilominus me existimo, quàm si illius me usu, & fructu abdicarem. Quandoquidem igitur neque justa suppetit ratio, quæ ad illius repudium impellat; & spiritualis utilitas, quam indè percipio, suadet eam ultro oblatam admittere; humiliter quidem, sed gratus, liberèque simul eâ

utar: accedens filii more ad supremum illum Dominum, qui ex infimæ notæ mancipio talem sibi esse me voluit, cùmque eo, quasi cum Patre indulgentissimo agens. *Est enim stultitia* (ceu aliam in rem à Dionysio Syracusano pronuntiatum est) à quo bona precemur, ab eo porrigente nolle sumere. (*Cic. L. 3. de Nat. Deor.*) Atque hoc pacto in quotidiana cum Deo consuetudine temperari invicem reverentia, & familiaritas poterunt: adeò ut & illa confidens, & hæc humilis sit, nec aut prior alterius jucunditatem minuat; aut altera prioris æquitati officiat: sed, quisquis conversatur cum DEO, eum summi instar Domini, & fidißimi simul amici respiciat: duo illa in se copulans diversa cognomina, quibus in Alexandri Macedonis Regia distinguebantur Ephesfion, & Craterus: ille scilicet, tanquam Alexandri; hic verò, tanquam Regis amicus. (*Plut. in Alex.*)

5. Neque aliam profectò dicendum est rationem fuisse, qua cum DEO Filio maxima Virgo illius Parens agebat. Quamvis nempe illum immensò intervallò superiorem se agnosceret, & quanta nemo alius mortalium veneratione prosequeretur; non tamen propterea omittebat matris ritus, atque jura u-
fur.

furpare, amplectendo, suaviando, deque illo etiam amicè interdum exoptulando, (Luc. 2.) *Fili, quid fecisti nobis sic?* Neque dicas, alios esse agendi mores, qui matri, & alios, qui servis conveniant. Quantacunque enim foret DEI paræ inter reliquos mortales universos præstantia; infinitè tamen, hoc est nihilo penè, quàm nos minùs à suo divino Filio excedebatur, multoque, quàm nos clariùs, ac penitiùs suam præ illo abjectionem comperitam habebat. Quare, si tota hæc cognitio, & summa indè proveniens reverentia nequaquam impedimento illi fuit, quo minùs maternâ erga Filium confidentiâ, & familiaritate uteretur; neque ulla itèm divinæ magnitudinis, nostræque præ illa humilitatis consideratio aditum nobis præcludet, jucundè, fidentèrque conversandi cum DEO, tanquam cum amantissimo Patre: sed salvâ reverentiâ, & submissione ipsi debita, filiorum more alloqui, eique adstare poterimus: non aliam habentes confidentiæ hujus causam, nisi beneficentissimam voluntatem, qua in liberorum sortem, & jura adoptati sumus: quemadmodum non alia DEI paræ Virgini maternæ auctoritatis, & familiaris cum divino suo Filio consuetudinis ratio erat, nisi gratuita, & sin-

gularis electio, qua eam ipse Genitricem sibi esse voluerat. In summa, uti temeritatis, superbixque esset, si palustris stagni humor, naturalem suum locum dedignans, conaretur sua sponte cælum versus eniti; ita docilitatis, & obsequii, quòd solaribus radiis in vaporem attenuatus eò rapi se finat. Cerne illum (ait Augustinus) in Lucæ Euangelio juvenem prodigum. Dum paterna domo extorris nihil præter infelicem suum statum considerat; vel mercenarius esse apud patrem non renuit, (c. 15.) *Ibo ad patrem meum, & dicam ei: pater, peccavi in cælum, & coram te: jam non sum dignus vocari filius tuus. Fac me, sicut unum de mercenariis tuis.* Sed observata mox benignitate, qua exceptus ab eo fuerat; satis habet suam tantummodo culpam, & indignitatem fateri: *Pater, peccavi in cælum, & coram te: jam non sum dignus vocari filius;* neque ullum porrò verbum de mercenarii conditione subjungit. *Dum panem non haberet,* (verba sunt sancti Doctoris) *vel mercenarius esse cupiebat: quod post Patris osculum generosissimè jam dedignatur.* (L. 2. Qu. Euang. qu. 33.)

6. Secunda oppositio indè sumitur, quòd jucundus, & familiaris alicujus personæ amor nequit cum ejusdem timore, veluti cum affe-

ctu

Et tibi naturaliter adversario componi. Quare familiare hoc divini amoris genus in spiritualium virorum animis inferere penitus velle, idem profus videtur, ac timorem Domini ab iisdem exturbatum ire: sacrarumque Litterarum authoritati contradicere, ubi sanctus hic timor omnibus universè præcipitur: ut in eo Psalmi 33. versiculo, *Time Domini omnes Sancti eius*: neque ita, ut obiter duntaxat, & ad breve tempus concipiatur illius timor, sed firmissimas ut radices in animo gerat, sitque, qualis Psalmo 18. describitur: *Timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi*. Talis quorundam argumentatio est: sed nullam perfectò vim habens, nisi ex perperam usurpato illius timoris Domini sensu, quem Spiritus sanctus in prædictis, aliisque sacrorum Voluminum locis commendat. Quapropter ad illius aperiendam vanitatem nulla re alia opus mihi fuerit, nisi ut nonnullas circa naturam timoris, quæ generatim sumpti, quæ divini propositiones explanem: quibus rite intellectis, ea per se ipsam concidet, utpote nè illam quidem veri speciem retinens, qua una imprudentiorum animis fucum facit.

7. Sciendum itaque primò est, timorem in genuino sensu acceptum, prout nempe

certa, & peculiaris quædam affectio est, nihil esse aliud, nisi anxietatem, & perturbationem excitari in animo solitam, quoties mali gravis, proximæque impendentis, nec facile evitabilis species menti objicitur: ut cum violentus terræ motus domum, ubi degimus, quatit; vel hostis districto ense in nos irruit. Unde apparet, in repræsentatione mali, possibilis quidem contingere, sed nec proximi, nec vitatu ardui haud posse verum ejus timorem, turbulentum nempe animi motum, sed quietam aliquam potiùs animæ affectionem, putà simplex odium, vel aversionem oriri. Observandum præterea est non malum duntaxat ipsum, sed & personam illius authorem timeari: quæ ideo ab homine eam sic timente amari non solet, juxta illud, à præcipuis tribus Philosophiæ Magistris, Aristotele, Seneca, & Tullio conceptum unanimi sensu, & iisdem penè verbis effatum: *Nemo amat, quem metuit.* (*Arist. L. 2. Rhet. c. 4. Sen. L. 4. de Benef. c. 19. Cic. de Amic.*) Quin imò nedum non amari, sed & odio eum haberi, qui tanquam mali author timeatur, tum Cicero, tum D. Thomas testantur: (*L. 2. de Off. 1. 2. qu. 43. a. 1.*) Quare timor DEI, prout nostra punientis delicta, si justum prætergrediatur modum, adeo
ut

ut plùs oderit, próque majori habeat malo pœnam, quàm culpam; quasi affectus DEI, & divinæ justitiæ odium includens, à D. Auguftino damnatur: fiquidem qui ità metuit, *mallet non esse justitiam peccata prohibentem, & punientem. Et si mallet justitiam non esse; quis dubitaverit, quòd eam, si poffet, auferret?* (Epift. 143. ad Anast.) & Plutarchus ejufmodi Deorum timorem, quem fuperftitionis nomine exprimit, ipfamet impietate, feu Deorum inficiatione pejorem exiftimat. (De Superft.) *Illæ enim (nempe impietas) bonum fuum non agnofcit. Hæc (fcilicet fuperftitio) bonum pro malo ducit, nunquam miferior, quàm cùm de Diis cogitat. Impius igitur nullos effe Deos credit: fuperftitiofus verò nullos effe cupit.* Præfertim quòd ex præpoftero hoc metu folet non rarò ad ipfammet impietatem transfiri. Dum quis nempe non vult vitiofas cupiditates fuas inhibere; neque poteft affiduos divinæ ultionis terrores ferre; facillimè eò progreditur, ut vel nullum effe divinum Numen in rerum univerfitate; vel, fi aliquod eff, nullam ab eò geri humanarum rerum curam fibi perfuadeat. Tertiò animadvertere oportet, timoris vocabulum, præter primariam fuam fignificationem, quam paulò antè expofui, fecundùm plures alias ip-
fi

si peregrinas, & minùs proprias solere ab hominibus vulgò usurpari. Sæpe enim adhibetur vel pro reverentia erga eos, qui magnam sese ulciscendi, si offendantur, vim habent; vel pro averfatione alicujus mali, esto in præfens remoti, ac merè possibilis; vel pro solitudine, & cura declinandi, quæ impendere possunt discrimina. Quorum affectuum nullus verus, & proprius timor est: neque seu animum inquietat concepti à se mali imagine; seu amorem personæ imminuit, à qua illud possit inferri: prout exemplo est magni alicujus Principis filius: qui cum noverit se à patre, si perduellis ei fiat, severè, gravitèrque plectendum; dici potest in sensu minùs proprio tum patrem, tum perduellionis pœnam timere: quatenus & illum ob supremam puniendorum fontium potestatem peculiari reverentia prosequitur; & deliberatum in animo habet, hanc nunquam promereri velle. Sed, quia nullum ei proximè imminens malum objicitur, nihil etiam seu perturbationis concipit, seu de consueta erga patrem confidentia, & charitate diminuit. Qui effectus in illius animo sequerentur, si perduellionis pœnam commeritus, eamque ut jamjam impendentem sibi repræsentans, vero, proprioque afficeretur tum illius, tum patris timore.

8. Quod

8. Quod verò speciatim ad timorem Dei attinet, tria in eo quoque advertenda occurrunt. Et primò quidem fieri non posse, ut DEUS, qui purissimum bonum est, objectum timoris sit, ratione sui ipsius, sed alicujus tantum mali respectu, quod nobis provenire ex eo queat, pœnarum videlicet, quibus nostra crimina ulciscitur: cum nullum, præter has, malum sit, cujus propria, & vera esse causa ille possit. Secundò, DEI timorem solere aliquando in latiori sensu accipi pro timore peccati, quatenus hoc aliquo pacto DEUM respicit. Secundùm quam ampliorem significationem solent illum Theologi in *filialem*, & *servilem* dividere: intelligentes cum S. Augustino, pro timore filiali horrorem peccati, prout hoc est aliquod malum DEI, nempe ejus injuria, & offensio; pro servili verò horrorem ejusdem, prout est malum nostrum, respectu vel pœnarum, quas à divina justitia meretur; vel deformitatis, quam secum animo infert. *Timor castus est*, (sic Augustinus) *quo filii timent offensam patris: servilis, quo timent pœnam.* (In Ps. 18. Vide Suar. de Spe. Diss. 1. Sect. 4.) Quos inter duos timores, licèt primus nobilitatis prærogativâ antecellat, utpote qui ad charitatem Theologicam spectat, ejus-

ejusque propria exercitatio est; fatendum tamen cum Tridentina Synodo est, alterum quoque virtutis laudem mereri. Quòd si reprehensum aliquando à sanctis Patribus legimus, non quemcunque ibi timorem pœnæ, sed eum solummodo debemus intelligere, qui recti modum transiliens, gravius malum esse pœnam censet, quàm culpam, adeò ut actum hunc voluntatis contineat, si pœna abforet, sus déque culpam haberem. Tertiò notari hic oportet; sacras Literas, dum timorem Domini commendant, non semper in proprio illum sensu usurpare, nimirum pro ægritudine, ac perturbatione animi, quæ ex mali proximè instantis, nec facilè evadendi objectu consequitur; sed crebrò, imò & fors sapiùs, vel pro sensu admirationis, reverentiæ, & obsequii erga infinitam DEI magnitudinem; vel pro efficaci voluntate, atque studio, cavendi omnem tam potentis Domini offensam.

9. Demonstratur id primò illis Ecclesiastici verbis, quæ sanctum hunc timorem describunt, tanquam omni anxietate vacuum, imò etiam jucundum, atque hilarem. (c. 1.) *Timor Domini gloria, & gloriatio, & letitia, & corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, & dabit letitiam, & gaudium.* Confirma-

tur

tur præterea, quia, si nihil ille aliud significaret, nisi ægritudinem, angoremque animi, vel DEUM sibi infensum, vel se in gravi, atque proximo peccandi discrimine concipientis: neutiquam timoris Domini capax Christus fuisset, minimèque eundem admittere beatorum Cælitum animi possent: cum tamen & de illo prædixerit Isaias, (c. 1.) *Repletum iri spiritu timoris Domini*; & horum timorem Regius Propheta, *in seculum seculi permansurum*, (Ps. 18.) testatur. Qui amabō timores à D. Thoma, (1. 2. qu. 67. a. 4. & 3. p. qu. 7. a. 6.) pro illo humilis erga DEUM reverentiæ, & submissionis spiritu accipiuntur, qui & perfectissimus in Christo Domino fuit, & in beatis cæli civibus perpetuus vigebit. Confirmatur rursus: quia, si Spiritus sanctus Deum ab omnibus quovis pacto, & in proprio hujus vocabuli sensu timeri juberet; nullus esset, utcunque anxius, & turbulentus DEI timor, quem honestè possemus defugere. Et tamen sanctissimi viri Job, atque Jeremias DEUM deprecantur, ut à suo timore se eximat: (Job. 13. Jer. 17.) *Formido tua non me terreat. Non sis tu mihi formidini*: Magnúsque Gentium Doctòr sibi, & Timotheo gratulatur, quòd non dederit eis Dominus spiritum ti-

moris, sed spiritum virtutis, & delectationis. (Ep. 2. c. 1.) Confirmatur postremò, quia, ut omnes DEUM propriè, & genuina hujus verbi significatione pertimescerent; necesse utique esset, ut se ipsos mente conciperent, tanquam vel admodum probabiliter illius inimicitiam gravi culpa promeritos, vel in præsentibus constitutos, nec facilè superabili eam cavendi periculo. Nam alioquin, deficiente mali terribilis proximitate, necessaria simul deficeret ad id genus timoris conditio. Atqui, esto quàm plurimi solutioris vitæ homines possint justè, & perfacilè tales sese sibi cogitando exhibere; alii tamen permulti, ceu seduli Christianæ perfectionis cultores, nullam certè habent idoneam idem concipiendi causam: ideóque, etsi maximè conarentur, hujusmodi de se imagines in mente formare; nescio, an id posset revera, serióque ipsis succedere: cùm talium malorum nihil in se queant, nisi meram possibilitatem agnoscere; quæ, ut cuilibet patet, neutiquam sufficit, ut illos in proximo constituat eorum discrimine, veróque propterea crucientur timore: quem admodum, licèt cuivis hominum in singula momenta supervenire mors possit; nemo tamen est, qui propter hanc possibilitatem co-

con-

continenter angatur mortis timore, quo angustatus confuevit, cum extraordinarii cujuscumque eventus, puta terræ motus, aut tempestatis causâ, eam non solum ut possibilem, sed ut è proximo quoque impendentem animo prospicit. Adde, quod (ut de criminis in futurum committendi timore aliquid speciatim subjiciam) malum culpæ, cum ab omnibus pro suo arbitratu vitari, & à DEI servis facillè etiam vitari queat, juxta Angelici Doctoris sententiam, (1. 2. qu. 42. a. 3.) *Non habet propriam rationem terribilis*: neque communiter verum timorem, sed simplicis odii, vel fugæ affectum cedere in piorum virorum animis solet. Qui propterea, ubi vel dæmonis tentatio, vel naturæ instinctus ad peccandum sollicitat; propositam quidem sibi culpam toto animo averfantur, néve assensum ei præbeant, sedulo cavent: cæterum, si sanæ mentis sint, & à superstitionis morbo integræ, haudquaquam eas interim cordis angustias, perturbationesque, & inquietudines sentiunt; quas experiri solet, qui in præsentis, dubioque admodum discrimine, vel tecti supra caput nutantis, vel tauri ex adverso irruentis versatur. Quin imò, posteaquam auxiliare DEI Numen suismet viribus diffisi implorârunt: *Omnem sollicitudinem*

nem suam projicientes in eum, nihilque dubitantes, quin à præfenti discrimine eos vindicaturus sit, sub potentissimo illius patrocinio hilarium cum securitate, & fiducia conquiescunt.

10. Quæ cum ita se habeant, palàm omnibus faciunt, duo esse timoris Domini genera: unum quidem inquietum, & anxium, quo lethalis culpæ rei percelluntur ob gravissimum, & assiduè sibi impendens divinæ ultionis discrimen; quòdque veluti non omnibus indiscriminatim, sed solis mortifero crimine obstrictis convenit; sic neque aliis, quàm his, justè suaderi, ac præcipi potest. Alterum verò pacificum, & tranquillum, prout nempe est affectus, quo fidelis DEO anima infinitum illius esse admiratur, coram illo se instar nihili despicit, & quamcunque ejus offensam summè abominatur: quod genus timoris, ut quemlibet etiam sanctissimum hominem deceat, quantòque vehementiùs ab unoquoque concipitur, tantò sanctiorem eum reddit; sic unum commendatum est omnibus eo Davidis versiculo: *Timete Dominum omnes sancti ejus.* Unde postremò nihil negotii superest, in allata superiùs adversariorum objectione solvenda. Respondetur enim: DEI servos posse hoc secundo timore contentos (qui solus

lus ipsis congruit, & jucundæ, amicæque cum DEO familiaritati minimè opponitur) primum illum inquietum, ac turbidum, qui & nulla ratione ad fideles DEI famulos spectat, & plus ipsis impediendi, quàm opis in divino famulatu afferret, non imminutâ mandatorum Spiritûs sancti observantiâ missum facere: imò meliùs quoque, ac prudentiùs facturos, si conentur suo è corde illum abigere: ut eundem divina charitas ex animabus sibi deditis abigit: quæ, D. Augustino affirmante, (Tr. 9. in Ep. Joa.) *Cùm cæperit habitare, pellitur timor, qui ei preparaverit locum. Quantum enim illa crescit, ille decrescit. Major charitas, minor timor; minor charitas, major timor.* Ubi rectè observat D. Bonaventura, (Apud Suar. de Spe. Disp. 1. Sect. 4. n. 17.) Divinam charitatem timori Domini adversari, non quæ bonus hic est, nimirum, prout facit, ut peccata vitemus; sed solùm quæ est imperfectus, nimirum prout facit, ut ea trepidè, anxieque vitemus: atque ità posteriorem hanc qualitatem ab eo tollere, ut primam tueatur, atque augeat: perficiendo illum secundùm id, quod continet boni, & purificando secundùm id, quod admistū habet imperfecti: adeò ut efficacissima quidem, sed minimè inquieta remaneat

divinæ offensionis fuga. Paucis : divinus timor non semper in sacris Paginis denotat perturbationem animi propter grave supplicium, quod à DEO immineat : sed plerumque accipitur pro sensu intimæ venerationis erga summum DEI Numen ; vel pro enixa voluntate, atque cura cujuslibet illius offensionis cavendæ. Quo in posteriori sensu, & aptior viris spiritualibus est, & familiarem cum DEO usum minimè impedit. Nego itaque, à Vate Regio, ubi Sanctos omnes timere Dominum jussit, intellectum primi generis timorem fuisse, cùjus ii capaces non sunt, sed posteriorem duntaxat, qui solus in iis habet locum : & nego consequenter, timorem universè in sacris Literis commendatum, vel amicæ cum DEO consuetudini obstare, vel amica cum DEO consuetudine imminui.

II. Tertiò aliqui objiciunt, non debere hominem, qui DEUM pluries gravi crimine offenderit, hujus improbitatis, quamdiu vivit, oblivisci : sed veluti ab omnibus sanctis Viris factitatum accepimus, eam semper habere præ oculis, tum excitandæ, fovendæque humilitatis causâ ; tum, ut commissâ olim maleficia perpetim deflens, ab iisdem porrò iterandis sit tutior. Hanc verò objectorum tam
tri-

tristium jugem memoriam, quique ex ea consequi solent, mœstitiæ, pudoris, & confusio- nis affectus nimium quàm dissidere à jucunda, & familiari conjunctione cum DEO. Quæ proinde nemini consentanea videtur, nisi animabus scelerum puris, & vitæ innocentiam illius usum promeritis. Sed neque hæc ob- jectio quidquam nobis contrarium evincit. Esto quippe, nullus ex DEI famulis perpetuæ oblivioni mandare debeat, quæ adversus cæ- lestem suum Dominum scelera admisit, sed ea crebrò cum magna animi confusione recor- dari, & deflere; imò hæc recordatio, & con- fusio non eorum solummodo propria esse de- bet, qui in priore vita DEUM pluries, gravi- tæque offenderint; sed hominibus quoque, gravium criminum nesciis, circa quotidianas, & leviores suas noxas convenit; nego tamen adeò continenter faciendum hoc esse, ut Dei servus nulla re alia occupari debeat, quàm in considerandis, ac deflendis criminibus. Et ratio, cur id negem, ex noxiis effectibus du- citur, qui ex jugi illa feralium objectorum meditatione, nec unquam interrupta dolendi, ac plorandi assiduitate tum in corpore, tum in anima existerent. In corpore quidem per vehementem cordis pressuram, atque indè

consequentem motuum vitalium impeditio-
nem: quos effectus à nulla perturbatione ani-
mi directiùs, quàm à tristitia produci, nullám-
que aliam nocentiorẽ hac esse hominum vi-
tæ Doctor Angelicus (1. 2. qu. 37. a. 4.) tra-
dit. In anima verò per consternationem, in-
ertiam, torporem, & stupiditatem, qua hæc
obrueretur, omni vigore, & alacritate amif-
sa, quacum operari solet, ubi à lætitia incita-
tur. Quapropter Joannes Chrysofomus
mœrorem affimilat unguento mordaci, & ad
corrodendum valido, quod si justo diutiùs ul-
ceri infideat, exasperet illud potiùs, quàm
sanet. (L. 3. de Provid.) Adeò est enim acer, at-
que efficax, ut etiam ope sua indigentibus, si plus
temporis, quàm necesse est, immoretur; maximo-
rum malorum causa sit. Quod & B. Paulus me-
tuens, citò illum, postquam fecerat, quod suum est,
auferrì jussit, causámque protinus adjecit eam, ne
foriè abundantiori tristitia absorbeatur, qui hujus-
modi est. Et S. Terefia (In Itin. Perf. c. 29.)
monet eos, qui ex peccatorum consideratio-
ne inquietari, & diffidentiâ contrahi sibi ani-
mum sentiunt, mentem indè ad jucundiora
alia, divinæ nimirum erga nos charitatis ob-
jecta, quantum possint, avertere. Adde huc,
quòd, licet criminum patratorem memoria,
qui.

quique ex ea provenit dolor, multas utilitates homini pariant; sunt tamen aliæ itidem sanctæ cogitationes, aliæque pii affectus, & præsertim ad amorem DEI spectantes, unde non minus, imò & amplius spiritualium fructuum percipere liceat: adjumenta nimirum, non ad solam humilitatem, atque scelerum fugam, sed ad strenuam quoque honestorum quorumvis operum exercitationem, ad rerum terrenarum contemptum, & ad DEI voluntatem in quavis re etiam minima implendam. *Quamobrem* (scribit D. Bernardus *Serm. 11. in Cant.*) *suadeo vobis amicis meis, reflectere interdum pedem à molesta, & anxia recordatione virarum vestrarum, & evadere in itinera planiora senioris memoriæ beneficiorum DEI: ut, qui in vobis confundimini, ipsius intuitu respiretis. Et quidem necessarius dolor de peccatis, sed si non continuus. Sanè interpoletur letiori recordatione divinæ benignitatis, nè fortè præ tristitia induretur cor. Ideo justus non continuè, sed tantùm in initio sermonis accusator est sui. Porro autem in DEI laudes extrema sermonis claudere consuevit. Idque ad eos potissimùm spectat, qui longo jam tempore exercitati sunt in meditanda peccati lethalis malitia, justumque tantæ pestis horrorem fixum penitus in animo habent, & omnes*

illius maculas piacularibus sinceræ pœnitentiæ lacrymis studuerunt in se ipsis eluere. Quippe his veterum delictorum memoria, & consideratio haud instar communis horologii esse debet, quod sonoro in singulas horas tinnitu sensum sui renovet: sed excitatorii potius horologii vice, quod, si quando in altiorum negligentiam somnum deciderint, vocalius insonans, ab ignavo illo torpore ad consuetam operandi sedulitatem eos revocet.

12. His itaque constitutis, ajo cum D. Thoma: Pœnitentiam habitualem, seu propensionem ad odio habendum, & vitandum peccatum, debere esse in DEI servis continuam: (3. p. qu. 83. a. 9.) ita ut *nunquam aliquid contrarium pœnitentiæ faciant, per quod habitualis dispositio pœnitentis tollatur.* Quantum vero ad pœnitentiam actualem, dico, utilissimum esse, ut suas quisque culpas crebro in memoriam revocet, acrem inde sensum doloris, & confusionis eliciens, ea præsertim de causa, quod illis perpetrandis cælestem suum Patrem, ac Dominum indignissimè offenderit. Addo nihilominus, factum optimum fore, si, postquam aliquis firmam satis in DEI gratia, & illius retinendæ proposito stabilitatem nactus fuerit, adeo ut à pluribus retro an-

nis

nis nulla mordeatur capitalis noxæ conscientia, plerumque orationis suæ tempus, in sanctissimo DEI amore idoneis cogitationibus excitando, & jucundis affectibus exercendo traducat: jam immensam illius magnitudinem admirans, jam ineffabilem erga nos charitatem meritis laudibus celebrans, jam, quidquid rerum creatarum in pretio haberi, & amari potest, præ illo despiciens, nullique non terrenæ felicitati, atque gloriæ amicam cum eo conjunctionem anteferens, jam optans in eo amando semper amplius proficere, jam firmiter statuens, totum illi se addicere, nec quidquam præter eum boni quærere. Quos actus quisnam possit parvi facere, aut minus tali homini utiles ducere, quàm continuum de antea actæ vitæ flagitiis mœrorem? Præsertim quòd jucunda hæc divini amoris exercitatio neque ipsam peccatorum memoriam, & detestationem excludit, quin potius austero, & mordaci illius gustu innatam sibi suavitatem quodammodo exacuit, & magis sensibilem reddit. Similiter ac observat Aristoteles, (*Probl. 9. Sect. 13.*) nec quisquam non è vulgo experitur, ciborum suapte natura dulcium amabilitatem per nonnullam acidi saporis commistionem intendi potius, quàm

minui. Et verò quemnam possit amans DEI anima suaviorem affectum concipere; quàm si ad cælestem suum Sposum versa ei dicat: Itane ô pulcherrime, & amabilissime DEUS! fieri potuit, ut ullum ego unquam creatum tibi objectum præferrem? Ah, mi benignissime Pater! quantò te indigniùs olim offendi, tantò esse posthac volo in te amando ferventior. Proh quàm mira, imò & omnem admirationem exuperans tua hæc est, maxime universitatis Rector, bonitas, qua me ingratißimum servum, tibi que toties perduellem in filii, & amici loco habes. Certè omnes hi actus, & qui eorum similes possunt erga DEUM concipi, manifestam admissorum criminum memoriam, & detestationem intrà se continent: & tamen, quia non ibi tantummodo toti hærent, sed simul, præcipueque DEI amabilitatem, ac præsentem suam cum ipso amicitiam respiciunt, usque adeò à diminuenda illius amoris suavitate absunt, ut vividiorum potius faciant, & sensibilem magis, comprobantes hoc pacto rectè D. Augustinum sensisse, dum scripsit: *Dulciores esse lacrymas orantium, quàm gaudia theatrorum.* (In Ps. 127.)

13. Addat coronidem dictis, quod in Patrum historia evenisse duobus Monachis peni-

ni.

nitentibus traditur. (*Rosw. de vit. Patr. L. 5. pag. 578.*) Diversis hi cellulis luendorum criminum causâ inclusi, annum traduxerant, pari in singulos dies utrique definitâ aquæ, & panis ad victû mensurâ. Ecce autem pœnitentiæ tempore jam expleto, reclusisque cellis mira in utriusque aspectu diversitas cerni: & hic quidem lurido, & exanguis vultu cadaveris speciem, ille vivido, & vernanti colore Angeli instar referre. Mira, inquam, diversitas, sed cujus causâ non diu latuit. Cùm enim interrogati essent à Patribus, quidnam illius anni tempore meditati secum fuissent? respondit prior, præsentem sibi assiduè ante oculos mentis hæsisse miserrimum statum, in quo ante conversionem suam versabatur, tanto cum animi horrore ad ejusmodi imaginem, ut interior ægritudo in corporis quoque habitum redundaret. At contrâ alter pro suarum meditationum objecto ineffabilem se habuisse misericordiam retulit, qua à DEO in pristinum servitutis, & amicitiae suæ gradum restitutus fuerat, unde continuam percepisset sincerissimæ voluptatis materiem. *Deo gratias referebam, qui eruit me de inquinamentis hujus mundi, & de futuri sæculi pœnis, & revocavit me ad hanc conversationem angelicam: & re-*
mi-

miniscens DEI mei letabar. En hinc duplicem poenitentiam: utramque inimicam peccati; sed aliam dolendo, quod in illud incidisset; aliam gaudendo, quod ab illo emerisset: utramque studiosam vitae in melius mutandae: sed aliam ex prioris status odio, aliam ex amore erga novum: aliam nullius rei memoriam, nisi suae adversus DEUM malitiae; aliam divinae simul intentam erga se misericordiae, ideoque moestam aliam, aliam gaudentem. Quidnam de iis tibi Lector videtur? Utramne praepotandam alteri existimas? Boni illi Patres, qui rei gestae interfuerant, conclusere: *Aequalis est amborum poenitentia apud DEUM.* At tu, ni fallor, secundam potiore mecum censebis, vel hac ipsa de causa, quod, cum minus DEO accepta non sit, humanae magis congruit naturae: cuius nomine promulgavit Philosophus, quodvis objectum optabilius esse, si adjunctam delectationem habeat, quam si ab ea disjungatur: & si purum a tristitia, quam si infectum ea sit, (3. Topic. c. 2.) *Idem eligibilis cum voluptate, quam sine voluptate, & cum indolentia, quam cum tristitia.* Praesertim quod prima, si diu continetur, nocere perquam graviter corpori juxta, & animo solet; haec vero altera per omnem vitam prorogari sine ullo incommodo potest.